

Jamaica Kincaid

EL MEU GERMÀ

Traducció Carme Geronès

Prix
Femina
étranger
2000

Editorial
LESHORES

EL MEU GERMÀ

Jamaica Kincaid
EL MEU GERMÀ

Traducció de Carme Geronès

Editorial **LES HORES**

Títol original: *My brother*
Autora: Jamaica Kincaid

Primera edició: juny 2022

MY BROTHER
Copyright © 1997, Jamaica Kincaid
All rights reserved

© de la traducció: Carme Geronès
© de l'edició: Editorial Les Hores S.L.

www.editorialleshores.com
hola@editorialleshores.com

Correcció: Gerard Malet, Manuel Gómez Poyato i David Sempere
Maquetació: Dan Monells
Disseny de col·lecció: Mireia Luna. Natural www.designisnatural.com
Disseny de la coberta: Octavi Gil Pujol
© de les fotos de la coberta: iStockPhotos
Impressió: Estugraf Impresores S.L. (Madrid)

Dipòsit legal: B 10075-2022
ISBN: 978-84-123981-5-1

Les Hores forma part de l'Associació d'Editorials Independents

Tots els drets reservats.

Queda prohibida la reproducció total o parcial d'aquest llibre mitjançant qualsevol mitjà o procediment, inclosos la reprografia i el tractament informàtic, i la distribució d'exemplars mitjançant el lloguer o préstec públics, sense l'autorització escrita dels titulars del copyright.

EL MEU GERMÀ

Per a Jan ("Sandy") Frazier.

QUAN VAIG VEURE EL meu germà després de tant de temps, estava ajagut en un llit de l'hospital Holberton, a la sala Gweneth O'Reilly, moribund de sida, segons em van dir. Ell no hi havia pas nascut, en aquell hospital. Dels quatre fills que havia tingut la meva mare, era l'únic que havia nascut a casa. Recordo quan va néixer. Jo tenia tretze anys llavors. Feia un moment que havíem acabat de sopar, peix bullit i pa amb mantega, i la mare em va enviar a buscar la llevadora, una dona que es deia Stevens i vivia a la cantonada del carrer Nevis amb Church. Era alta i grossa; les dues meitats d'aquell darrere que tenia pujaven i baixaven bo i girant a cada pas que feia, i caminava molt a poc a poc. Quan li vaig anar a portar l'encàrrec que la meva mare volia que vingués a donar-li un cop de mà per al naixement del meu germà, la vaig trobar acabant de sopar i em va dir que vindria quan hagués fet. El meu germà va néixer en plena nit del cinc de maig de 1962. El color de la seva pell quan va sortir era d'un groc vermellenc. No sé pas quant va pesar, perquè això no ho van mirar. Aquella nit, és clar, es va alterar la nostra rutina: la dels dos meus altres germans i la meva, que ens n'hauríem anat de dret al llit, la del passeig del meu pare fins al pont, a prop del parc infantil —un passeig que li havia recomanat el metge perquè patia de l'estómac i del cor—, aquella negror

de la nit sense ni un fanal que la il·luminés, el nostre pare tornant de la passejada, un gos bordant al so dels seus passos, la porta que s'obre i després es tanca darrere d'ell, el clac de la seva dentadura postissa quan la posa al got amb aigua, els ronquets i després l'arribada de la matinada. Ens van enviar a cals veïns. No recordo ben bé a quina casa van anar a parar els meus dos altres germans. Jo vaig anar a casa d'una amiga de la meva mare, una dona que tenia una nena de sis anys que es va posar malalta poc després d'haver nascut el meu germà i que va morir als braços de la meva mare, quan la portava a cal metge: va exhalar l'últim sospir quan travessaven aquell pont per on caminava el meu pare cada vespre. Va ser la primera persona que va morir als braços de la meva mare; poc després, una dona que vivia davant de casa nostra, senyoreta Charlotte es deia, va morir als braços de la meva mare mentre li mirava de calmar el dolor de l'atac de cor que patia.

Vaig sentir el primer plor del meu germà i després la conversa de què s'havia de fer amb la placenta, però no recordo què van decidir al final; sé que en van assecar un trosset i l'hi van posar amb un imperdible a l'interior de la roba, a tall de talismà contra els mals esperits. El van col·locar a dins d'una camisola que li havia fet la meva mare, encara que, com que tenia dos nens més, un de gairebé quatre anys i l'altre de quasi dos, no havia pogut dedicar a aquella peça de roba l'atenció habitual —els brodats, els diferents punts i les rentades— que es mereixia aquell cotó; ell sempre va portar camisoles senzilles. El van embolcallar amb una flassada, el van posar a tocar d'ella i tots dos es van adormir. L'endemà mateix, mentre dormien, ell arraulit en la calidesa del cos de la mare, va entrar per la finestra un exèrcit de formigues roges que el van atacar. La meva mare va sentir el plor del petitó, es va despertar i el va trobar cobert de formigues roges. Deien que si

l'haguessin trobat sol l'haurien mort. Mai ningú no va parlar d'aquell incident al meu germà, un incident que tota la família ha oblidat, menys jo. Durant la seva malaltia, un dia que la meva mare i jo ens estàvem dretes al seu costat, mirant-lo —ell dormia i no sabia el que fèiem—, vaig recordar a la meva mare que les formigues havien estat a punt de devorar-lo, em va mirar, empetitint els ulls, malpensant, i em va dir: «Quina memòria, noia!»; potser és la cosa que la fastigueja més de mi. Però jo només pensava si volia dir alguna cosa que unes cosetes vermelles haguessin estat a punt de matar-lo de fora estant poc després d'haver nascut i, en aquells moments, unes cosetes el matessin de dins estant; no crec que vulgui dir res, són coses que només pot rumiar un cap com el meu.

Aquell dijous al vespre que vaig tenir notícies del meu germà per una amiga de la meva mare que em va telefonar, perquè la meva mare i jo passàvem una època en què no ens parlàvem (i això de no parlar-nos té vida pròpia, com un organisme intrús que sobreviu seguint unes pautes que encara no ha sabut desxifrar ningú; la meva mare i jo no sabem mai quan deixarem de parlar-nos ni quan hi tornarem), jo era a casa, a Vermont, concentrada en el benestar dels meus fills, concentrada en el benestar del meu marit, concentrada en el meu propi benestar. Quan vaig parlar amb aquesta amiga de la meva mare, em va dir que al meu germà li passava alguna cosa i que truqués a la meva mare per saber de què es tractava. Li vaig dir, Què té? Va respondre, Truca a la teva mare. Li vaig repetir la mateixa pregunta tres vegades i totes tres em va contestar el mateix. Llavors vaig dir, Té la sida, i va dir, Sí.

Si m'arriba a dir que havia tingut un accident de cotxe terrible, o que tenia un càncer terminal, m'hauria sorprès, perquè no conduïa, això ja ho sabia. Què el provoca, un càncer terminal? No ho sé. Però la vida que feia era d'aquelles que

diuen que és la típica per contraure la sida: es drogava (només sabia del cert que consumia marihuana i cocaïna) i havia tingut moltes parelles (que jo sàpiga, només dones). No anava gaire amb compte; no me l'imagino pensant d'anar a comprar o de posar-se un condó. És una opinió precipitada, perquè no els conec gaire, els meus germans, tot i que diria que un condó no és una cosa que ell s'hauria plantejat de fer servir. Un dia, fa molts anys, que havia anat a veure la família —vull dir la família on vaig viure de petita—, asseguda al llit, a la casa on vivia ell tot sol, a uns pams de ca la meva mare, on vivia també l'altre meu germà, ja adult, li vaig dir que es posés condó quan s'ho fes amb algú; li vaig dir que es protegís del VIH, se me'n va riure a la cara dient que no se'n posaria mai, que no compraria mai una cosa tan estúpida («Jo fluixar la mosca, tio?). Crec que em devia tenir per una persona ridícula. Feia tants anys que vivia lluny de casa que ja ni entenia el llenguatge que parlava, sempre li havia de fer repetir les coses; jo ja no parlava la mateixa llengua que ell, i quan li deia alguna cosa, em mirava i de vegades se me'n reia a la cara. Parles estrany, deia. I a més, jo no estava grassa, com s'esperava ell, que feia vint anys que no em veia. Moltes dones d'on soc jo s'engreixen en poc temps, i allà està molt ben vist que les dones estiguin grasses.

Quan vaig veure el meu germà al llit de l'hospital, on s'estava morint d'aquella malaltia, tenia els ulls tancats, dormia (o estava en aquell estat que semblava el son, perquè el son, un estat normal, totalment saludable, no podia ser aquell en què es trobava aleshores allà ajagut, moribund); tenia les mans al pit, l'una sobre l'altra, a prop de la barbata, en aquell posat pietós dels morts, però no ho estava pas, de mort. Tenia la pell d'un color negre intens, en això m'hi vaig fixar, i vaig pensar que potser m'hi havia fixat perquè vivia en un lloc on

ningú no té aquest to de pell, fora de mi, i de fet jo tampoc no tinc exactament aquest to, és una qüestió de raça. Però uns quants dies després, la meva mare em va dir, Ha quedat tan negre, la malaltia l'ha fet quedar tan negre... (m'ho va dir en aquella mena d'anglès, fa un esforç per parlar amb mi en aquella mena d'anglès que ara ja entenc immediatament). Els llavis, els tenia molt vermells, amb tot de petites ferides amb una crosta daurada. Quan va obrir els ulls i em va veure va fer aquell so que anomenem *truups* (que es fa serrant les dents, tirant els llavis enfora i aspirant aire, tot alhora). Va dir que no es pensava que l'anés a veure («Sento qui vens pro no me'n crec fava»).

En el moment en què la trucada em va informar de la malaltia del meu germà, entre les moltes comoditats i luxes que tenia a l'abast, hi havia la de llegir un llibre, *The Education of a Gardener*, escrit per un tal Russell Page. M'estava plantejant que, com a jardiner que organitzava els jardins dels altres, tenia la personalitat del criat, i no la de l'artista, que tenia una prosa primmirada, endreçada, tímida; si bé aquell llibre m'avorria, continuava llegint-lo perquè em brindava un contrast interessant amb altres jardiniers que m'agradava de llegir. (Això ho pensava just abans que sonés el telèfon. Ara m'agrada molt *The Education of a Gardener* i espero amb fineses de poder-m'hi tornar a posar, a llegir-lo.) O sigui que quan va sonar el telèfon, vaig deixar el llibre per contestar i vaig saber això del meu germà.

La següent vegada que vaig obrir aquest llibre, estava asseguda a la gespa del davant de la sala Gweneth O'Reilly i el meu germà era en un seient al meu costat. Havien passat molts dies. Amb prou feines podia caminar, amb prou feines es podia aixecar del seient, era com un vell. El tros que havia fet del llit fins a la gespa l'havia esgotat. Teníem al davant

un paisatge normal i corrent d'Antigua. Es veia una estesa de salzes, plantats, m'imagino, molt de temps enrere, quan Antigua encara era una colònia i el govern colonial gestionava l'hospital. No havia estat mai un gran hospital, però en aquells moments era un desastre i només hi anava la gent que no es podia permetre res més. A prop dels salzes hi havia un delònix vell, mig mort; li calia una bona podada i aliment. No gaire lluny, un edifici envellit i tort, i la resta del paisatge era tot càssies. Quan vaig tornar a agafar el llibre, *The Education of a Gardener*, em vaig mirar el meu germà, que també era jardiner, i em vaig preguntar si la seva vida hagués fet un tomb determinat, si hagués volgut que la seva existència hagués fet un tomb diferent, hauria escrit un llibre amb aquest títol? Darrere de la caseta que tenia a l'hort de ca la mare, on vivia, hi havia plantat un bananer, un llimoner, verdures diferents, arbustos que no feien flor. La primera vegada que vaig veure aquell hortet darrere de la caseta, sorpresa, li vaig preguntar si tot allò ho havia fet ell sol i em va respondre, i tant (Com vos dir, tio!). Ara sé que ens ve de la mare, a ell i a mi, l'amor per les plantes. En aquell mateix moment que nosaltres érem allà a la gespa, la nostra mare feia enfilat, en un enreixat que havia preparat amb un somier metàl·lic vell i unes peces de ferro ondulat, una passiflora que impressionava de tan esponerosa, ja que no és fàcil de fer viure la passiflora a Antigua. Feia tanta fruita que la meua mare n'havia de regalar i tot. Aquest seu do amb les plantes el conec de sempre; quan era petita, al lloc on ara té la casa el meu germà, hi cultivava tota mena de verdures i d'herbes. Les formigues roges que l'havien atacat a ell quan no tenia ni un dia s'havien enfilat per les ocres que tenia a tocar de la casa, havien arribat a la finestra i d'allí, al llit on jeia amb la meua mare. Quan va haver mort totes les formigues roges

que havien atacat el seu nadó, va sortir i, enfurismada, va arrencar les ocre amb arrels i tot i les va llençar.

Tot just ara he entès per què les persones menteixen sobre el seu passat, per què diuen que són una cosa diferent de la que en realitat són, per què s'inventen un jo que no s'assembla gens al que són de veritat, per què algú voldria sentir que no és d'enlloc, que no ve de ningú, que ha caigut del cel, així, tal qual.

El cas és que un dia que la meva mare i jo érem al pati de darrere de casa seva i se'm queixava, sense ser-ne conscient, del fet que un o altre dels seus fills depengués tant d'ella, i no s'adonava que ho feia sempre, això de parlar malament a algun de nosaltres dels altres darrere d'ells, em vaig adonar que el llimoner que havia plantat el meu germà malalt ja no hi era, l'hi vaig comentar i em va respondre com aquell qui res: Ah, el vam tallar per fer l'annex. Allò em va fer abaixar la mirada immediatament, sense voler, cap als peus, em va entristir de sentir-l'hi dir, em va avergonyir. Aquell llimoner hauria estat una de les coses que hauria deixat ell. No ens quedaria res d'ell; ni treballs fets, ni criatures, ni amor per algú altre. Una vegada havia tingut una feina, una cosa de servei públic, però com que era un contestaire —quan s'empipava tenia molta llengua, segons la meva mare—, un dia, en una discussió amb l'encarregat, havia tingut una sortida insolent («li va deixar anar un ruixat») i aquest el va despatxar. Algú em va dir que en aquella època guanyava molts diners. N'havia donat un bon gratat a la meva mare perquè els hi guardés, però quan es va quedar sense feina, li'n va anar demanant fins que no en van quedar, i quan va caure malalt estava a la misèria, sense cap mena de suport econòmic. Allò no semblava pas que l'inquietés; no sé si tenia algun significat o què. Quan va morir el seu pare, el marit de la meva mare, els va deixar sense

ben res, ella va haver de manllevar diners per enterrar-lo i tot. El meu germà no tenia cap nòvia estable, cap dona, ningú, fora de la seva mare, que el pogués cuidar; no tenia fills, i allà ajagut, moribund, els amics l'havien abandonat. Ningú no l'anava a veure, a part d'alguns familiars i amics que la mare tenia a la parròquia.

Però aquesta també és una imatge real de la meua mare: quan el meu germà estava malalt, cada matí s'aixecava molt aviat per preparar-li un bol de farinetes i un got d'una beguda fortificant com a suplement alimentari, que col·locava en una bosseta i s'enduia a l'hospital, a gairebé dos quilòmetres de casa, seguint un camí molt rost. Quan se n'hi anava, a quarts de set, el sol encara no era al mig del cel, és a dir, de calor, no en feia gens. Algun dia se li aturava algú i l'acompanyava amb cotxe, però en general hi pujava a peu. Quan arribava a l'hospital, rentava el meu germà, mirant que no s'adonés que veia que encara tenia aquell mal al penis i que allò la feia patir. L'hi havia descobert per casualitat en el primer ingrés i, quan li havia preguntat com ho havia agafat, l'altre li havia respost que de seure en algun vàter. Quan li havia dit allò, ella ni s'ho havia cregut ni s'ho havia deixat de creure. En acabat, li posava un pijama net que li havia portat i, si veia que no li havien canviat els llençols, ho feia ella, després, el meu germà s'asseia al llit i ella li donava el menjar que li havia preparat i portat.

La primera vegada que el vaig veure allà, tenia una mena de capa blanca d'afes a tota la boca, la llengua i fins al fons, a la gola. Tenia una ferida a prop de les amígdales. L'hi veia quan obria bé la boca, cosa que li comportava un gran esforç. Li costava molt d'empassar-se el que fos, però sobretot l'aliment sòlid. Tan sols per menjar-se les farinetes i beure's el suplement fortificant que li portava la mare havia de fer un

esforç com si hagués d'aixecar tones i tones de càrrega. Li veies un gest de dolor als ulls. Menjava i bevia molt a poc a poc. La mare, que és feliç cuinant i veient que als altres els agrada el menjar que fa, sobretot tenint en compte que és molt bona cuinera, l'animava a menjar cada cop que veia que s'aturava, «Au, pega un mos, vailet» i ell se la mirava, desvalgut. En general li hauria contestat amb un rebuf, però en aquells moments no li'n venia ni un al cap. Un cop acabat l'esmorzar, li endreçava l'habitació, posava la roba bruta i la tovallola en una bossa per rentar-ho a casa seva, li buidava la gibrelleta de l'orina, li posava crema als braços i a les cames, que tenia ben ressecs, i el pentinava tan bé com podia. La meva mare estima molt els seus fills, encara que a la seva manera! És ben veritat, ens estima a la seva manera. La seva manera particular. No li ha passat mai pel cap que la seva manera d'estimar-nos podria no ser la millor manera per a nosaltres. No li ha passat mai pel cap que la seva manera d'estimar-nos li pot haver fet més servei a ella que no pas a nosaltres. És clar que, per què ens hauria de fer servei, a nosaltres? Potser l'amor sempre es fa servei a si mateix. No ho sé, no ho sé. Ella ens estima i ens comprèn quan som febles, quan estem desemparats i la necessitem. Els records més punyents que en tinc giren al voltant de quan em rentava i em paixia. Quan era molt menuda i el nas se'm tapava amb els mocs, en un refredat, m'acostava la boca al nas, n'aspirava la mucositat i després l'escopia; quan era molt menuda, no volia menjar i em queixava que costava molt de mastegar, ella em mastegava el menjar i, quan el tenia reblanit, me'l ficava a la boca. L'amor que sent pels seus fills quan són petits és espectacular, incomparable, segur que no n'hi ha un altre com el seu en la història de l'amor matern. És quan els fills malden per ser grans —adults— que es fa miques el mecanisme de l'amor per ells; és quan viuen en un gèlid apartament de Nova

York, on passen gana, no tenen ni cinc perquè han decidit de ser escriptors, quan li escriuen esperant un xic de comprensió, d'ànims, d'amor, que es fa miques el mecanisme de l'amor. El que va respondre a un dels seus fills que estava en un destret d'aquests va ser «T'ho mereixes, sempre t'entestes a fer el que saps que no pots fer». Això és exactament el que li va dir. De tota manera, el seu amor, si estem a les portes de la mort, o a la presó, és tan meravellós, és tan bona ventura, som tan afortunats de rebre'l... El meu germà era a les portes de la mort; la necessitava en aquell moment.

En els records de com es va fer jardiner, Russell Page va escriure amb una gràcia singular:

Quan era petit, cada divendres hi havia parades a l'antic mercat de productes lactis edificat a l'època del pal·ladianisme a prop d'Stone bow, a Lincoln. Les dones dels pagesos hi arribaven amb cotxe a primera hora del matí ben mudades, amb cabassos on portaven mantega acabada de batre, pollastres, ànecs i rams de menta i sàlvia collida de poc. M'hi portava sovint la majordoma del meu avi, que hi anava a comprar, i recordo que a la primavera sempre hi havia rams de primules dobles de color violeta, i de tintorell, que feia una olor celestial. Més endavant, quan se'm va anar desenvolupant la passió per la jardineria, vaig desitjar tenir aquelles plantes, però no les trobava als jardins de cals amics. Pel que semblava, només es feien en jardins de cases de pagès de poblets perduts entre camps i boscos. A poc a poc vaig anar coneixent gent de poble i els seus jardins en un radi d'una pila de quilòmetres, perquè els que viuen a pagès tenen un do per a les plantes. Allà veies les finestres de la cuina atapeïdes de testos amb exemplars de *Campanula isophylla*, que queien en cascada, geranis,

fúcsies i begònies, tot plantat amb esqueixos. Me'n donaven de rosers passats de moda, que no podies trobar en cap catàleg, i també em donaven planter d'algun exemplar que potser havia portat algun cosí mariner, allò era tot un món d'humils addictes a les flors.

Què hauria dit el meu germà si li haguessin preguntat com era que li interessava cultivar coses? Havia vist que la nostra mare ho feia. Si no, què? Això és el que la meva família, les persones amb qui m'he criat, no suporten de mi. Sempre dic: Te'n recordes? Ara té una dotzena de plataners darrere de la caseta, però anys enrere, quan em vaig adonar que li interessava cultivar coses, només n'hi tenia un. Vaig preguntar a la meva mare com era que n'hi havia dotze, perquè no sé res dels costums d'aquesta planta. Em va dir: Doncs... I llavors va passar una altra cosa, un gos que havia adoptat estava a punt de fer una cosa que a ella no li agrada que facin, els gossos, li va clavar un crit i, com que l'altre no li va fer cas, li va començar a tirar pedres. Ens va distreure l'atenció. Però un plataner fa un ram de plàtans i després es mor; abans de morir, però, treu uns petits rebrots. Alguns dels plataners del meu germà havien fet fruit i, moribunds, treien els rebrots. El cultivador que el meu germà duia a dins ja no es manifestarà, i totes les altres coses que podia haver estat a la vida s'han mort; però a dins del seu cos viu la mort, floreix i torna a florir amb una voracitat que no sembla que res pugui satisfer ni aturar.

Em sento tan desprotegida davant de les necessitats i la influència de la meva família que de tant en tant me n'aparto. No els escric. No vaig a veure'ls. No menteixo, no nego res, només me'n mantinc apartada. Quan vaig saber que el meu germà estava malalt, que es moria, el pensament amb què topo en general quan es plantegen les necessitats de la meva

família —he de permetre que m'afecti?— es va esvanir. Vaig notar com si m'enfonsés en un forat profund, però no vaig pas intentar d'aturar la caiguda. Un dens vapor de tristesa m'engolia, però no feia res per fugir-ne. M'espantava que es pogués morir abans que el tornés a veure; després em va obsessionar la por que es morís abans que el tornés a veure. Em va sorprendre que l'estimés; veia que el que sentia per ell era amor, i em sorprenia perquè no el coneixia ben gens. Quan va néixer jo tenia tretze anys. Quan me'n vaig anar de casa, als setze anys, ell en tenia tres. No recordo d'haver sentit un afecte o un rebuig especials per ell. La mare em va dir que, dels meus germans, el que jo m'estimava més era el mitjà, però em penso que s'ho inventava. Per a mi, els meus germans són els fills de la meva mare.

Quan era petitó li canviava els bolquers, el banyava. Segur que també li donava el menjar. Quan vaig passar un dia a l'hospital amb ell, gairebé tota l'estona asseguda al seu costat, observant com li reaccionava el cos amb l'AZT, el medicament que li havia portat jo perquè m'havien dit que a Antigua no se'n trobava, li vaig dir que no en podia sortir res de bo d'estar tan malalt, tot i que li volia agrair que m'hagués fet adonar que l'estimava i ell em va preguntar si ho deia de debò («È vritat?»), li vaig respondre que sí, que ho deia de debò. I quan ja me n'anava, després d'haver-li dit bona nit i d'haver tancat la porta de l'habitació, la meva silueta va passar davant de les persianes de llibret de la finestra, i ell, del llit estant, estirat de panxa enlaire, em va veure i va cridar: «T'estimo». És una cosa que només em diuen el meu marit i els meus fills, i jo sempre els responc com li vaig respondre a ell: «Jo també t'estimo».

Jeia en una habitació petita de sostre molt alt, tot sol. A l'hospital posen els pacients que tenen aquesta malaltia en

habitacions individuals. Aquella tenia dues finestres i totes dues donaven als corredors de banda i banda, de manera que estava ben ventilada. D'aquell sostre tan alt penjava un fluorescent llarg. No tenia llum de sobretaula, i per què n'havia de tenir? M'hi vaig fixar perquè joestic acostumada a tenir-ne, de llum de sobretaula; ell no se'n queixava pas. En un racó hi havia una televisió feta malbé que, quan es reunien més de dues visites, anava bé per seure. L'habitació brutejava. El terra de linòleum era tot tacat de rovell; hi calia una bona esterrejada; un cop que se li havia trabucat la gibrelleta de l'orina van fregar el terra amb lleixiu a raig. Tenia dues tauletes metàl·liques i una cadira feta de metall i plàstic. El metall era tot rovellat i a la part de sota de tots els mobles hi havia una bona capa de brutícia enganxada. Les parets eren brutes, les làmines dels porticons de les finestres eren brutes, les pales del ventilador del sostre eren brutes, i quan l'engegaven, se'n desenganxaven volves d'engrut. Allò no feia cap bé a una persona que té problemes de respiració. Ell tenia problemes de respiració.

Els primers dies que el vaig tornar a veure després de tant de temps, asseguda al seu costat, de vegades, quan el veia allà ajagut, morint-se més de pressa que la majoria de gent, em venien ganes de fugir corrent, dins del cap se m'aparedaven els crits de: «Què hi faig aquí? Me'n vull tornar a casa». Enyorava els meus fills i el meu marit. Enyorava la vida que havia conegut. Allà asseguda amb el meu germà, la vida que havia conegut era el meu passat, un passat que no em feia la impressió d'enfonsar-me en un forat, de ser engolida per un vapor de tristesa. En aquella habitació bruta, abans que ell hi havien mort altres persones de la mateixa malaltia. Allà és on posen els qui tenen el virus que causa la sida. Quan li van dir que en la prova del virus havia donat positiu, no va pas

dir la veritat a la nostra mare, li va dir que tenia un càncer de pulmó, a un altre li va dir que tenia asma, però sabia, la meva mare sabia, i qualsevol que hi tingués un cert interès ho podia saber, que només aïllaven en aquella habitació els que havien donat positiu al virus de la sida.

Aquella primera nit el vaig deixar i vaig agafar el cotxe. Ell es va quedar ajagut de panxa enlaire, amb els ulls tancats, el fluorescent encès. Me'n vaig anar a fer un volt amb el cotxe llogat, vaig passar per davant del departament de la maternitat, la Magdalene, on havia nascut jo, vaig continuar cap al lloc on hi havia hagut la Casa dels Morts (un edifici petit, com una caseta, on guardaven els cadàvers fins que els reclamava la família), que ara ja ha desaparegut; la van tirar a terra quan es va anar deteriorant tant que ja no podia retènnir la pesta dels morts. Vaig arribar a una cruïlla important on hi havia un semàfor, que estava espatllat, que feia molt de temps que estava espatllat, i no es podia arreglar perquè les peces que s'havien de canviar ja no es fabriquen enlloc del món, cosa que no em va sorprendre, perquè a Antigua les coses van així: les peces del que sigui ja no es fabriquen enlloc del món; a Antigua no s'hi fabrica res. Vaig passar per la presó, al costat de la qual hi havia l'escola on anava el meu germà quan era petit i on havia fet l'examen per entrar al Princess Margaret, i en aquell examen, que es feia a totes les escoles de l'illa, va treure el número tres. Vaig passar pel Princess Margaret, el lloc on va començar a posar-se en embolics. La meva mare diu que els amics que va fer allà eren males companyies, i jo estic segura que les mares dels altres, dels seus amics, deien el mateix d'ell, que era una mala companyia. Quan anava a classe allà es va veure implicat en un delicte, una cosa relacionada amb un robatori en una benzinera en què hi va haver un mort. Va quedar establert que ell

no havia pas premut el gallet; no va quedar clar si havia estat present en la perpetració del crim. En un moment donat, ja fa anys, la mare em va dir que havia passat un temps a la presó per aquell delictes i que n'havia pogut sortir gràcies a unes connexions polítiques que tenia ella aleshores, però que després ja no va tenir. De fet, no parla mai ni del crim ni del temps que va passar a la presó. Si alguna vegada trec el tema, diu que és una història passada («quell temps, caducada...»), i per a la meua mare, una història caducada és una història desgraciada, una història amb un final que no li agrada.

El cotxe va girar a Fort Road i va passar per davant de la funerària Straffee. No recordava si el senyor Strafee era viu o mort; quan era petita i el veia pensava que s'assemblava als morts, i això que quan ho pensava encara no n'havia vist mai cap, de mort. Vaig passar per davant de la casa on havia viscut la meua àvia; era modista, sempre havia estat molt amable amb mi. No sé pas què se n'ha fet, de la meua àvia. I vaig passar per la carretera on vivia Mister Moore, un anglès que venia tomàquets de cor de bou a la meua mare. Aquest home també tenia vaques, i un dia que vaig anar a veure la meua àvia tornaven de pasturar, i quan vaig veure que se m'acostaven, vaig agafar tanta por que em vaig tirar de cap a una cuneta i m'hi vaig quedar fins que van haver passat. Ara han ampliat la carretera i la cuneta ja no hi és. Vaig passar pel lloc on hi havia hagut l'hotel Happy Acres. També ha desaparegut. En un carrer que dona a on hi havia aquest hotel hi havia viscut una amiga de la família, una dona que els meus germans no deuen pas haver conegut, perquè a l'època que van néixer la meua mare ja no s'hi feia. Aquesta amiga de la meua mare criava porcs, pintades i pollastres, i a més conreava cap a mitja hectàrea de cotó. Quan eren molt amigues, la meua mare li havia comprat alguna peça d'una truja

que criava, i també, quan eren molt amigues, un any em va enviar a passar les vacances d'agost a casa d'ella. Aleshores, aquella part d'Antigua es considerava camp, i, a mi, em feia basarda la foscor, que no minvava ni amb la llum de les altres cases; d'altra banda, des de la casa on m'estava jo es veia el cementiri de la ciutat de Saint John's i tenia la sensació que quasi cada dia hi veia un enterrament. Va ser llavors que vaig decidir que la gent només es moria a Antigua, que els que vivien en altres llocs no es morien, de manera que de seguida que pogués me n'aniria a un d'aquells llocs on la gent no es moria. Vaig conduir un parell de minuts més i vaig arribar a l'hotelet on m'estava, me'n vaig anar a l'habitació sola, a l'aïllament que era meu i prou.

La meva mare i jo quasi ens vam barallar per aquesta qüestió, la de no voler quedar-me a casa seva. Ho va explicar a una seva amiga, una de la meva edat, perquè sabia que ella m'ho diria. Podria haver contestat a la meva mare, Tu i jo no ens avenim, a mi, tot em va massa bé, no soc cap fill malalt i tu no pots fer de mare d'un fill que està bé, ets una persona estupenda, però molt mala mare d'un fill que ni s'està morint ni és a la presó; però no l'hi vaig dir. Uns anys enrere, quan em va venir a veure a Vermont, ens les vam tenir de valent i llavors li vaig preguntar si em podia dir que li sabia una mica de greu haver-me fet determinades coses, tant si havia estat volent com sense voler. I va respondre, Jo no m'equivoco mai, no m'he de disculpar de res, tot el que he fet al moment que fos tenia una bona raó per fer-ho. Encara avui, després de tants anys, me'n faig creus, ja que em passo hores agenollada davant dels meus fills, demanant-los perdó. Aquella vegada que em va venir a veure i ens vam barallar tant va dir a una amiga meva, una noia que sabia que m'apreciava molt, que jo no l'estimava perquè quan era petita havia estat molt

estRICTA amb mi, i que si no ho hagués estat, hauria acabat amb deu criatures de deu homes diferents. Per a mi encara és un misteri que la meva mare pogués pensar que no hauria d'estar agraïda a la persona que m'havia deslliurat d'un destí com aquell. Per il·lustrar fins a quin punt havia estat estricta amb mi diré que va dir a la meva amiga que a mi m'agradaven molt els llibres, m'agradava molt llegir i que hi havia un nano que em venia a veure i que, quan topava amb ella, per dissimular les intencions que tenia, deia que havia vingut a manllevar-me algun llibre; estava tipa de veure'l per allà amb aquella excusa i un dia li va dir que no tornés més, que allò no era una biblioteca. La meva amiga m'ho va explicar perquè em volia fer entendre que la meva mare trobava que m'estimava molt. Però aquell cop, quan se'n va haver anat, vaig estar tres mesos malalta. Vaig estar al caire d'una depressió nerviosa, tenia ansietat i em vaig haver de medicar. Vaig agafar la varicel·la, una malaltia infantil, una malaltia que ja havia passat de petita. Poc després que se n'anés, vaig haver d'anar a veure un psiquiatre.

El meu germà, que jeia a l'hospital a les portes de la mort a causa del virus de la sida, va dir al seu germà dos anys més gran que ell, onze anys més jove que jo, que no havia fet res de profit a la seva vida («He pa fet re de bo, tio»). Va dir a la meva mare que li sabia greu de no haver-se-la escoltat quan li anava repetint sempre que no es comportés com ho feia, que no fes aquella vida desfermada, sense cap mirament, que era massa imprudent. Aleshores, a les portes de la mort, li sabia greu de no haver-se-la escoltat i d'haver pensat que tot el que deia ho deia perquè era una senyora gran. A mi, em va dir que no es podia creure que tingués la sida («No he pa replegat questa coionada»). Resulta que no podia dir ni sida ni VIH, i de la malaltia en deia «questa coionada».